

**K DOVOLACIEMU DÔVODU PODĽA § 371 ODS. 1 PÍSM. C) TRESTNÉHO
PORIADKU – OBSAH PRÁVA NA OBHAJOBU V SÚVISLOSTI S
ÚPLNOSŤOU ODÔVODNENIA ROZHODNUTIA**

Dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku zodpovedá právo na obhajobu nielen vo formulačnom rozsahu čl. 50 ods. 3 ústavy (primeraný čas na prípravu obhajoby a možnosť obhajovať sa sám alebo prostredníctvom obhajcu), ale aj obhajobné práva v kontexte spravodlivého procesu podľa čl. 6 dohovoru, a teda aj v rozsahu čl. 46 ods. 1 ústavy (s odrazom najmä v § 34 Trestného poriadku).

Ak súd v uznesení o odmietnutí dovolania pre nenaplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku bez náležitého zdôvodnenia nereflektoval na namietanú kvalifikovanú potrebu posudzovania vierohodnosti výpovedí tzv. kajúcnikov, a to v kontexte celkovej dôkaznej situácie zahŕňajúcej nevypočutie svedka obhajoby, bolo porušené základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1, ods. 3 písm. d) dohovoru. Keďže obsahu čiastkového práva sťažovateľa vyplývajúceho z čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru a upravujúceho právo na kontradiktórnosť trestného konania zodpovedá aj obsah širšie koncipovaného základného práva na obhajobu garantovaného čl. 50 ods. 3 ústavy, ústavný súd vyslovil porušenie aj tohto základného práva sťažovateľa.

Potreba vyrovnať sa v odôvodnení preskúmaného rozhodnutia s otázkou nepotrebnosti vykonania navrhnutého dôkazu je odlišná od otázky samotného hodnotenia dôkazov, ktoré nie je predmetom dovolacieho konania okrem dovolania ministra spravodlivosti podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku. Z hľadiska dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku ide o prieskum obhajobného atribútu spravodlivého procesu spočívajúci vo vyhodnotení dovolacím súdom, či sa skôr konajúce súdy spoľahlivo a nearbitrárne vyrovnali v odôvodnení svojich rozhodnutí s otázkami podstatnými pre rozhodnutie, čo zodpovedá obhajobným právam obvineného. Takou otázkou môže byť aj odmietnutie výsluchu svedka, pričom dovolací súd hodnotí spôsob vysporiadania sa s ňou v odôvodnení rozhodnutí súdov nižšieho stupňa.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky č. k. IV. ÚS 546/2020 z 23. februára 2021)

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **E. A.**, zastúpeného JUDr. Milanom Kuzmom, advokátom, Floriánska 16, Košice, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Tdo 30/2017 z 12. júna 2019 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Tdo 30/2017 z 12. júna 2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo sťažovateľa na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a taktiež právo sťažovateľa na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 a ods. 3 písm. d) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 3 Tdo 30/2017 z 12. júna 2019 **zrušuje a vec vracia** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania vo výške **707,01 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľa **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkové okolnosti veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 12. augusta 2019 domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na obhajobu podľa čl. 50 ods. 3 ústavy a taktiež svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1, ods. 3 písm. d) Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), označeným v záhlaví tohto nálezu. Sťažovateľ navrhoval napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie. Ústavná sťažnosť bola vo vzťahu k napadnutému uzneseniu prijatá na ďalšie konanie uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 546/2020 z 28. októbra 2020. Pre úplnosť je potrebné uviesť, že tým istým uznesením bola ústavná sťažnosť v časti smerujúcej proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) č. k. 6 To 26/2016 z 26. mája 2016 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) odmietnutá pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.
2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplynuli tieto podstatné skutkové okolnosti veci. Sťažovateľ bol rozsudkom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) č. k. 3 T 28/2013 z 18. decembra 2015 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) uznaný za vinného z trestného činu vraždy spáchaného formou účasti (návodca) podľa § 10 ods. 1 písm. b) k § 219 ods. 1, ods. 2 písm. c), h) Trestného zákona účinného do 31. júla 2001, za čo bol odsúdený na trest odňatia slobody vo výmere 12 rokov. Krajský súd rozsudkom na podklade odvolania prokurátora zrušil výrok o treste rozsudku okresného súdu a uložil sťažovateľovi trest odňatia slobody v trvaní 16 rokov. Dovolanie sťažovateľa podané z dôvodov podľa § 371 ods. 1 písm. c), g) a i) Trestného poriadku odmietol najvyšší súd napadnutým uznesením podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku pre zjavné nenaplnenie uplatnených dovolacích dôvodov.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Argumentáciu sťažovateľa proti napadnutému uzneseniu je v podstatných bodoch možné zhrnúť takto.
 - 3.1. Základná sťažnostná námietka spočíva v tom, že najvyšší súd sa vôbec nevysporiadal s jeho dovolacími námietkami týkajúcimi sa usvedčujúcich výpovedí svedka N. P. a svedka

J. K., ktorí sú podľa názoru sťažovateľa osobami spolupracujúcimi s orgánmi činnými v trestnom konaní a súdmi v postavení tzv. kajúcnikov, pričom dôkazy získané výpoveďami týchto svedkov boli vo vzťahu k jeho odsúdeniu iba dôkazmi nepriamymi. Uvedenú skutočnosť sťažovateľ v konaní pred najvyšším súdom nenamietal izolovane, ale v kontexte s ďalšou jeho dovolacou námietkou, podľa ktorej okresný súd, ako aj krajský súd po vylúčení trestnej veci B. A. (brata sťažovateľa) na samostatné konanie tohto napriek opakovaným návrhom obhajoby nevypočuli v procesnom postavení svedka. Nezrealizovaný výsluch svedka B. A. bol podľa názoru sťažovateľa rozhodujúci nielen z dôvodu možného získania jediného priameho dôkazu vo vzťahu ku skutku, pre ktorý bol sťažovateľ odsúdený, ale taktiež z dôvodu potreby zabezpečenia rovnosti zbraní medzi procesnými stranami v súdnej časti trestného konania. Uvedeným spôsobom došlo zo strany najvyššieho súdu k bezdôvodnému favorizovaniu nepriamych dôkazov získaných z výpovedí tzv. kajúcnikov, a to na úkor existujúceho priameho dôkazu, čo je podľa názoru sťažovateľa neprípustné.

3.2. K usvedčujúcej výpovedi svedka N. P. sťažovateľ uviedol, že tento svedok od roku 2001 do roku 2011, čo sa týka vraždy poškodeného B., orgánom činným v trestnom konaní tvrdil, že o nej nič nevie, pričom k usvedčovaniu sťažovateľa z jeho strany došlo až po tom, čo tento svedok 25. júla 2012 podal trestné oznámenie za „pochybných okolností“. Do zápisnice o podaní trestného oznámenia totiž svedok N. P. neuviedol, že sa mu mal sťažovateľ v L. v roku 2011 k tejto vražde priznať, a taktiež neuviedol, že mu mal B. A. v rokoch 2004 a 2006 povedať, že na tento trestný čin vraždy ho naviedol práve sťažovateľ, pričom tieto skutočnosti podľa názoru sťažovateľa uviedol účelovo až 17. októbra 2012 v rámci doplnenia trestného oznámenia. Z uvedených skutočností podľa názoru sťažovateľa vyplýva, že svedok N. P. v postavení tzv. kajúcnika za usvedčovanie jeho účasti na vražde poškodeného B. získal beztrestnosť na totožnom trestnom čine, vraždách iných poškodených (K., Š.) a zločine prevádzačstva. V súvislosti s tvrdením svedka N. P., že sťažovateľ sa mu mal k vražde poškodeného B. priznať v roku 2011 v L, bolo sťažovateľom podané trestné oznámenie pre trestný čin krivej výpovede odmietnuté s odôvodnením, že ide o tvrdenie proti tvrdeniu. Všeobecné súdy tak v prípade odsúdenia sťažovateľa podľa jeho názoru vychádzali z axiómy, že tvrdeniam obvineného sa a priori nemôže veriť, ale tvrdeniam tzv. kajúcnikov sa musí veriť.

3.3. Napriek tomu, že všetky prezentované námietky sťažovateľa boli precíznym spôsobom vyargumentované v rámci ním podaného dovolania, najvyšší súd na nich v odôvodnení napadnutého uznesenia neposkytol žiadnu odpoveď, pričom zároveň absurdne konštatoval nenaplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, keďže sťažovateľ bol v celom trestnom konaní zastúpený obhajcom. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti ďalej namietal, že najvyšší súd nevidel ani dôvod dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku s odvolaním sa na nemožnosť zmeny skutkových zistení ustálených súdmi nižších stupňov.

3.4. Napokon v ústavnej sťažnosti sťažovateľ namietal aj zákonnosť procesných úkonov vykonaných po doplnení trestného oznámenia svedkom N. P., a to najmä výsluchu tejto osoby v procesnom postavení svedka (podľa názoru sťažovateľa zákonne malo ísť o výsluch podozrivého), ku ktorému došlo 17. októbra 2012, ako aj následnej previerky výpovede tohto svedka na mieste trestného činu 18. októbra 2012. Osobitným podaním doručeným ústavnému súdu 9. decembra 2019 sťažovateľ poukázal aj na podľa jeho názoru obdobnú skutkovú a právnu vec, v ktorej Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vo veci jeho brata A. proti Slovenskej republike z 12. novembra 2019 k sťažnosti č. 45084/14 konštatoval porušenie čl. 6 dohovoru v prípade založenia odsúdenia na základe výpovede tzv. kajúcnika.

4. Zo skutočností uvedených v bode 3 odôvodnenia tohto nálezu potom sťažovateľ jednotlivo, ako aj v ich vzájomnom súhrne vyvodil, že boli porušené jeho základné práva a práva uvedené v bode 1 odôvodnenia tohto nálezu.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

5. Najvyšší súd vo vyjadrení k ústavnej sťažnosti iba blanketným spôsobom odkázal na odôvodnenie rozhodnutí súdu prvého a druhého stupňa, s ktorými sa stotožnil aj najvyšší súd. Vzhľadom na uvedené najvyšší súd vo svojom vyjadrení zdôraznil, že dovolacie námietky sťažovateľa boli totožné s jeho odvolacími námietkami, pričom boli dostatočným spôsobom zodpovedané už zo strany súdov nižších stupňov. Ku konkrétnym sťažnostným námietkam sa najvyšší súd bližšie nevyjadril. S upustením od ústneho pojednávania súhlasil.

III.2. Replika sťažovateľa:

6. Sťažovateľ vo svojej replike uviedol, že najvyšší súd netvrdí, že jeho základné práva napadnutým uznesením neboli porušené, a rovnako nenamietajú ani proti priznaniu primeraného finančného zadost'učinenia sťažovateľovi. Podľa názoru sťažovateľa v odôvodnení napadnutého uznesenia absentuje najmä argumentácia najvyššieho súdu týkajúca sa neopodstatnenosti sťažovateľom uplatnených dovolacích dôvodov. V časti týkajúcej sa napadnutého uznesenia nemôže obstať argumentácia najvyššieho súdu spočívajúca v poukázaní na obsah rozhodnutí súdov nižších stupňov, keďže predmetom prieskumu v konaní pred ústavným súdom po prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie je výlučne napadnuté uznesenie najvyššieho súdu. Ústavná sťažnosť bola v časti smerujúcej proti rozsudku krajského súdu odmietnutá pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 546/2020 z 28. októbra 2020. Vo svojej replike sťažovateľ opätovne poukázal na primárnu sťažnostnú námietku, podľa ktorej by bol výsledok nezrealizovaného výsluchu B. A. v procesnom postavení svedka kľúčovým dôkazom vo vzťahu k posúdeniu merita veci a odmietnutie vykonať tento dôkaz zo strany konajúcich súdov narušilo celkový spravodlivý priebeh súdneho konania. V nadväznosti na uvedené sťažovateľ zároveň namietajú svoje odsúdenie na podklade výpovedí tzv. kajúcnikov, pri ktorých existujúce legislatívne nedostatky kompromitujú spravodlivosť celého trestného konania. Sťažovateľ v závere svojej repliky v celom rozsahu zotrval na svojej ústavnej sťažnosti, ako aj na osobitnom podaní doručenom ústavnému súdu 9. decembra 2019, pričom zároveň vyslovil súhlas s upustením od ústneho pojednávania.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Predmetom posúdenia ústavným súdom bola otázka, či v rozsahu sťažnostných námietok uvedených v bode 3 odôvodnenia tohto nálezu zasiahol najvyšší súd prostredníctvom napadnutého uznesenia do základných práv sťažovateľa na súdnu ochranu a obhajobu a taktiež do jeho práva na spravodlivé súdne konanie.

8. Z ustálenej judikatúry ústavného súdu pritom vyplýva, že ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní

pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu tak môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrálne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlniteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00, mutatis mutandis I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01, II. ÚS 67/04, III. ÚS 581/2015, IV. ÚS 590/2020). Úloha ústavného súdu sa tak v danom prípade obmedzila na posúdenie otázky, či sa najvyšší súd s právne relevantnou argumentáciou sťažovateľa vysporiadal adekvátne a preskúmateľne, či je odôvodnenie jeho rozhodnutia v načrtnutom smere ústavnoprávne akceptovateľné, a taktiež, či interpretácia a aplikácia relevantných právnych noriem zo strany najvyššieho súdu je zlučiteľná s ústavou a medzinárodnými záväzkami, ktorými je Slovenská republika viazaná.

9. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti o. i. súbežne namietal porušenie základného práva na súdnu ochranu garantovaného čl. 46 ods. 1 ústavy a taktiež porušenie práva na spravodlivé súdne konanie garantovaného čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd pri svojej rozhodovacej činnosti pri interpretácii obsahu a rozsahu základných práv a slobôd zohľadňuje judikatúru ESLP týkajúcu sa jednotlivých ľudských práv a základných slobôd garantovaných dohovorom. Základnému právu na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy zodpovedá v štruktúre práv garantovaných dohovorom právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o akomkoľvek trestnom čine, z ktorého je obvinený. Súčasťou obsahu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru je aj právo účastníka konania na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia (napr. II. ÚS 209/04, III. ÚS 95/06, III. ÚS 206/07), t. j. na také odôvodnenie, ktoré jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka konania na spravodlivý proces (m. m. IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Právo na riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia síce neznamená, že súd musí dať podrobnú odpoveď na každý argument účastníka konania, avšak z odôvodnenia rozhodnutia musia byť zrejmé všetky pre rozhodnutie podstatné skutočnosti objasňujúce skutkový a právny základ rozhodnutia.

10. Z pohľadu sťažovateľom vymedzených námietok týkajúcich sa napadnutého uznesenia sa ústavný súd zameriaval primárne na tie časti jeho odôvodnenia, v ktorých najvyšší súd vyslovil svoje závery k nenaplneniu dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Najvyšší súd v odôvodnení napadnutého uznesenia najprv zhrnul dovoláciu argumentáciu sťažovateľa vo vzťahu k citovanému dovolaciemu dôvodu, podľa ktorej: „obvinený predovšetkým namietal, že odmietnutie jeho návrhu na výsluch B. A. ako svedka malo za následok nerovné postavenie v konaní pred súdom v jeho neprospech, čím došlo k porušeniu práva na spravodlivé súdne konanie a práva na obhajobu. Porušená bola aj zásada in dubio pro reo.“ V ďalších častiach odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyšší súd uviedol, že právo na obhajobu je jedným zo základných atribútov spravodlivého procesu a musí zodpovedať plnej možnosti uplatnenia procesných práv obvineného a jeho obhajcu. Rovnako

najvyšší súd v zmysle svojej konštantnej judikatúry uviedol, že nie každé, ale iba zásadné porušenie práva na obhajobu má právne relevantný význam vo vzťahu k naplneniu dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Následne najvyšší súd zhrnul jednotlivé aspekty týkajúce sa práva na obhajobu. Keďže sťažovateľ mal obhajcu vo všetkých štádiách trestného konania a svoje obhajobné práva v rámci nich aktívne uplatňoval, najvyšší súd uzavrel, že právo na obhajobu nemohlo byť porušené zásadným spôsobom.

11. Vzhľadom na skutočnosti zhrnuté v predchádzajúcom bode odôvodnenia tohto nálezu ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd napadnuté uznesenie v jeho relevantnej časti zdôvodnil iba nekritickým parafrázovaním svojej vlastnej judikatúry a neadresným analyzovaním jednotlivých aspektov práva na obhajobu, avšak bez toho, aby ich možnú aplikáciu na trestnú vec sťažovateľa zdôvodnil aj ústavne konformným spôsobom zodpovedajúcim špecifikám konkrétneho trestného konania, reagujúc na všetky dovolacie námietky sťažovateľa. In concreto ústavný súd uvádza, že v napadnutom uznesení sa nenachádza žiadna zmienka o tom, ako sa najvyšší súd vysporiadal s dovolacou argumentáciou sťažovateľa, že jeho odsúdenie bolo založené na výpovediach tzv. kajúcnikov za súčasného nevyhovenia opakovaným návrhom obhajoby na procesné vypočutie brata sťažovateľa B. A. pred súdmi prvého a druhého stupňa. Arbitrárnosť a ústavnoprávna neudržateľnosť napadnutého uznesenia je zvýraznená nielen tým, že v ňom úplne absentujú právne úvahy týkajúce sa vysporiadania sa najvyššieho súdu s materiálnou podstatou prípadného porušenia práva sťažovateľa na obhajobu, ale v odôvodnení napadnutého uznesenia absentuje čo i len analytické zhrnutie dovolacích námietok sťažovateľa v načrtnutom smere.

12. V obdobných veciach ESLP zastáva pomerne dlhodobý právny názor, podľa ktorého samotné použitie výpovedí svedkov podaných výmenou za beztrestnosť alebo za iné výhody samo osebe nepostačuje na to, aby súdne konanie bolo nespravodlivé (napr. rozsudok ESLP Lorse a ďalší proti Holandsku zo 4. februára 2003, číslo sťažnosti 52750/99). Vo svojej novšej judikatúre však ESLP zvýraznil tú skutočnosť, že riziko vyplývajúce z použitia výpovedí tzv. kajúcnikov sa nesmie podceňovať, pričom na účely konečného posudzovania spravodlivosti trestného konania je nutné prihliadať na skutočnosť, či vnútroštátne orgány podrobili výpovede tzv. kajúcnikov primeranému stupňu preskúmania (§ 59 a § 60 rozsudku ESLP A. proti Slovenskej republike z 12. novembra 2019, číslo sťažnosti 45084/14). Práve v citovanom rozhodnutí konštatoval ESLP porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru aj z dôvodu, že sťažovateľ na svoje námietky týkajúce sa posúdenia hodnovernosti výpovedí tzv. kajúcnikov v kontexte celkovej dôkaznej situácie nedostal zo strany dovolacieho súdu žiadnu odpoveď. Rovnako ESLP podotkol, že konajúce súdy sú osobitne povinné zohľadňovať dôkaz pochádzajúci od svedka, ktorý bol sám zapletený v danom trestnom čine, a z tohto dôvodu ho posúdiť kvalifikovanejším spôsobom ako akýkoľvek iný dokaz. Ústavne akceptovanej interpretácii a aplikácii relevantných právnych noriem pritom v konkrétnom prípade nemôže postačovať ani formálne konštatovanie najvyššieho súdu o nenaplnení príslušného dovolacieho dôvodu, resp. odkaz na odôvodnenie rozsudkov súdov nižších stupňov. Podľa judikovaného názoru ESLP je dôvod odmietnutia dovolania uplatneného v prípade sťažovateľa odlišný od ostatných dôvodov, pričom táto diferenciácia je determinovaná najmä jeho materiálnou povahou, ktorá nepripúšťa formálnu aplikáciu § 382 písm. c) Trestného poriadku bez vecného prieskumu dovolateľom uplatnených námietok (§ 51 rozsudku ESLP A. proti Slovenskej republike z 12. novembra 2019, číslo sťažnosti 45084/14).

13. Podľa čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru má každý obvinený z trestného činu právo vypočúvať alebo dať vypočúvať svedkov proti sebe a dosiahnuť predvolanie na vypočúvanie svedkov

vo svoj prospech za rovnakých podmienok ako v prípade svedkov proti nemu, pričom tento kontradiktórny atribút práva na obhajobu je v súdnej časti trestného konania nevyhnutné posudzovať v nadväznosti na čl. 6 ods. 1 dohovoru (§ 118 rozsudku ESLP Al- Khavaja a Tahery proti Spojenému kráľovstvu z 15. decembra 2011, čísla sťažností 26766/05 a 22228/06). Pojem svedok vyplývajúci z čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru je podľa judikatúry ESLP potrebné vykladať autonómne tým spôsobom, že ide o každého svedka, ktorého výpoveď môže slúžiť ako podklad pre meritórne rozhodnutie, a to bez ohľadu na to, či ide o svedka v užšom slova zmysle alebo svedka, ktorý bol pred vylúčením jeho trestnej veci na samostatné konanie vo vzťahu ku sťažovateľovi spoluobvineným (obdobne § 45 rozsudku ESLP Lucà proti Taliansku z 27. februára 2001, číslo sťažnosti 33354/96). Ak teda sťažovateľ v súlade s vnútroštátnym právom podal opakovane návrh na výsluch svedka B. A. vo svoj prospech, bolo povinnosťou konajúcich súdov posúdiť, či bola žiadosť o výsluch svedka dostatočne odôvodnená a relevantná pre predmet obvinenia, či vnútroštátne súdy posúdili relevantnosť potenciálnej svedeckej výpovede a poskytli dostatočné dôvody na svoje rozhodnutie nevypočuť svedka pred súdom, a taktiež, či rozhodnutie vnútroštátnych súdov nevypočuť svedka nenarušilo celkovú spravodlivosť konania (porovnaj § 45 rozsudku ESLP Murtazaliyeva proti Rusku z 9. mája 2017, číslo sťažnosti 36658/05).

14. V naznačených súvislostiach ústavný súd pripomína, že na opakované návrhy na vypočutie svedka B. A. dostal sťažovateľ zo strany okresného súdu a krajského súdu odlišnú odmietavú odpoveď, pričom táto nejednoznačnosť nebola odstránená ani napadnutým uznesením najvyššieho súdu. Uvedené skutočnosti sú podľa názoru ústavného súdu o to relevantnejšie, že práve nevypočutie svedka B. A. v spojení s použitím výpovedí tzv. kajúcnikov (ako svedkov obžaloby) bez osobitného zohľadnenia potenciálnych rizík, ktoré so sebou výpovede takýchto osôb esenciálne prinášajú, narušilo celkovú kontradiktórnosť, a tým aj spravodlivosť trestného konania vedeného proti sťažovateľovi.

15. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením o odmietnutí dovolania sťažovateľa pre nenaplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, ktorým najvyšší súd bez náležitého zdôvodnenia vôbec nereflektoval na sťažovateľom namietanú kvalifikovanú potrebu posudzovania vierohodnosti výpovedí tzv. kajúcnikov, a to v kontexte celkovej dôkaznej situácie zahŕňajúcej nevypočutie svedka obhajoby, bolo porušené základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1, ods. 3 písm. d) dohovoru. Keďže obsahu čiastkového práva sťažovateľa vyplývajúceho z čl. 6 ods. 3 písm. d) dohovoru upravujúceho právo na kontradiktórnosť trestného konania zodpovedá aj obsah širšie koncipovaného základného práva na obhajobu garantovaného čl. 50 ods. 3 ústavy, ústavný súd vyslovil taktiež porušenie tohto základného práva sťažovateľa. Nemožno totiž opomínať, že zásada zabezpečenia práva na obhajobu je nevyhnutným predpokladom úspešného výkonu súdnictva, ktorého významnou úlohou je ochrana práv a právom chránených záujmov občanov (III. ÚS 41/2001). Obhajoba sa v demokratickom právnom štáte zabezpečuje nielen v záujme osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie, ale v záujme celej občianskej spoločnosti, a preto musí byť v procese aplikácie právnych noriem zohľadňovaná zvlášť osobitným spôsobom.

15.1. Je teda potrebné zdôrazniť, že dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku nezodpovedá právo na obhajobu len vo formulačnom rozsahu čl. 50 ods. 3 ústavy (primeraný čas na prípravu obhajoby a možnosť obhajovať sa sám alebo prostredníctvom obhajcu), ale obhajobné práva v kontexte spravodlivého procesu podľa čl. 6 dohovoru, a teda aj v rozsahu čl. 46 ods. 1 ústavy (s odrazom najmä v § 34 Trestného poriadku).

15.2. Rovnako je potrebné vysvetliť vo vzťahu k optike nazerania dovolacieho súdu na predmet jeho prieskumu, že potreba vyrovnať sa v odôvodnení ním preskúmaného rozhodnutia s otázkou nepotrebnosti vykonania navrhnutého dôkazu je odlišná od otázky samotného hodnotenia dôkazov, ktoré [primárne z dôvodu takého zákazu uvedeného v § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku] nie je predmetom dovolacieho konania okrem dovolania ministra spravodlivosti podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku tak, ako to zodpovedá použiteľnej judikatúre (rozhodnutia a stanoviská 7/2011, 116/2014, 14/2015, 43/2018). Z hľadiska dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku ide však o prieskum obhajobného atribútu spravodlivého procesu spočívajúci vo vyhodnotení dovolacím súdom, či sa skôr konajúce súdy spoľahlivo a nearbitrárne vyrovnali v odôvodnení svojich rozhodnutí s otázkami podstatnými pre rozhodnutie, čo zodpovedá obhajobným právam obvineného. Takou (kľúčovou) otázkou môže byť podľa okolností prípadu aj odmietnutie výsluchu svedka, pričom dovolací súd ju nehodnotí v pozícii prvostupňového súdu alebo odvolacieho súdu (teda ako primárne skutkovú otázku, resp. otázku hodnotenia dôkazov), ale spôsob vysporiadania sa s ňou v odôvodnení rozhodnutia (v konečnom dôsledku) odvolacím súdom (do úvahy sa berie komplex oboch rozhodnutí, a to preskúmaného a prieskumného, resp. druhostupňového). Na odobrenie záverov skôr konajúcich súdov musí ísť o vyrovnanie sa s dotknutou otázkou udržiateľným spôsobom, dovolací súd nemusí nevyhnutne dospieť k rovnakému spôsobu vyriešenia tejto otázky (stotožniť sa s obsahom a rozsahom vlastnej úvahy skôr konajúceho súdu o otázke vyhovenia alebo odmietnutia predmetného návrhu, taká úvaha však musí byť v odôvodnení relevantne prítomná). V tom je paralela s posudzovaním predmetných okolností ústavným súdom (keď ochrancom ústavnosti je aj všeobecný, najmä najvyšší súd) a podľa naznačených kritérií posudzoval aj ústavný súd rozhodnutie najvyššieho súdu (najmä body 10, 11 a 14). Rozdiel spočíva v tom, že sa pri posudzovaní dôvodnosti ústavnej sťažnosti k uplatneným námietkam sťažovateľa a vo vzťahu k dotknutým častiam odôvodnenia ústavnou sťažnosťou napadnutého rozhodnutia priradujú aj referenčné ustanovenia ústavy a dohovoru. Pri hodnotení rozhodnutia súdu nižšieho stupňa dovolacím súdom nie je prekážkou ani § 371 ods. 7 Trestného poriadku, ktorý pokrýva nemožnosť atakovania (len) odôvodnenia rozhodnutia bez smerovania k odlišnému rozhodnutiu vo veci samej (výrokom dovolaním napadnutého rozhodnutia). Naznačený prístup si bude potrebné aj vzhľadom na vývoj judikatúry ESLP (uvedenej aj v tomto odôvodnení) zo strany najvyššieho súdu osvojiť, pričom však samozrejme jeho použitie závisí od špecifik konkrétnej veci a od konkrétneho obsahu dovolacích námietok. Pri rovnakom prístupe aj k iným typom konania pred všeobecnými súdmi sa popísané kritériá aktuálne uplatňujú vo vzťahu k otázke, ako má posúdiť dovolací súd odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu z hľadiska dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (atribút spravodlivého procesu s rovnorodým právnym základom), ktorý sa synonymne vzťahuje aj na posúdenie odôvodnenia podstatných otázok pre preskúmané rozhodnutie, a to pri zákonom rovnako zakotvenej viazanosti dovolacieho súdu skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd.

16. Vo vzťahu k námietke sťažovateľa týkajúcej sa ním uplatneného dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku ústavný súd z obsahu odôvodnenia napadnutého uznesenia zistil, že s týmto dovolacím dôvodom sťažovateľa sa najvyšší súd v napadnutom uznesení vysporiadal adekvátnym, preskúmateľným a ústavnoprávne udržiateľným spôsobom. Najvyšší súd v odôvodnení najprv vo všeobecnosti uviedol, že nemôže byť chápané len ako ďalšie odvolanie. Konkrétne vo vzťahu k sťažovateľom uplatnenému dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku s poukázaním na jeho explicitnú zákonnú úpravu,

podľa ktorej dovolací súd nemôže správnosť a úplnosť zisteného skutku skúmať ani meniť, a preto je dovolací súd vždy viazaný konečným skutkovým zistením súdov nižšieho stupňa, a vo vzťahu ku skutkovému stavu zistenému skôr konajúcimi súdmi vyjadrenému v tzv. skutkovej vete môže obvinený v rámci konania o dovolaní uplatňovať výlučne námietky právneho charakteru, avšak nikdy nie námietky skutkové. V nadväznosti na tieto všeobecné konštatovania najvyšší súd uzavrel, že „podstatou správnej právnej kvalifikácie je, že skutok ustálený súdmi v pôvodnom konaní (ktorého správnosť a úplnosť dovolací súd nemôže skúmať a meniť) bol subsumovaný (podradený) pod správnu skutkovú podstatu trestného činu upravenú v Trestnom zákone. Len opačný prípad (nesprávna subsumpcia) odôvodňuje potom naplnenie dovolacieho dôvodu v zmysle § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku. Dovolací súd pritom opätovne zdôrazňuje, že konanie E. A. bolo subsumované pod správnu skutkovú podstatu.“. Keďže nenaplnenie dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku bolo zo strany najvyššieho súdu náležite odôvodnené a taktiež zodpovedalo jeho ustálenej rozhodovacej činnosti, ústavný súd nevidel žiadny konformný dôvod ústavnej sťažnosti v tejto časti vyhovieť.

17. V úplnom závere ústavný súd považuje za potrebné aspoň stručne odôvodniť, prečo sa v odôvodnení tohto nálezu vôbec nezaoberal ústavnou udržateľnosťou procesných úkonov týkajúcich sa svedka N. P. 17. októbra 2012 a 18. októbra 2012, ktorých nezákonnosťou sťažovateľ odôvodňoval podanie dovolania z dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku. V prvom rade je potrebné uviesť, že odmietnutie dovolania z tohto dôvodu bolo sťažovateľom v ústavnej sťažnosti namietané v súvislosti s porušením čl. 17 ods. 2 ústavy (body 79 až 81 ústavnej sťažnosti). Z petitu ústavnej sťažnosti však nevyplýva, aby sťažovateľ navrhoval vyslovenie porušenia čl. 17 ods. 2 ústavy vo vzťahu k napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu, ale iba vo vzťahu k rozsudku krajského súdu, proti ktorému bola ústavná sťažnosť uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 546/2020 z 28. októbra 2020 odmietnutá pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie. Ústavný súd je však podľa § 45 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) viazaný rozsahom a dôvodmi návrhu na začatie konania. Viazanosť ústavného súdu návrhom sa vzťahuje zvlášť na návrh výroku rozhodnutia (petit), v ktorom sťažovateľ špecifikuje, akého rozhodnutia sa domáha (§ 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde), čím zároveň vymedzuje rozsah predmetu konania pred ústavným súdom z hľadiska požiadavky na poskytnutie ústavnej ochrany. Rozsah prieskumu ústavného súdu je tak v zásade vymedzený definovaním namietaného právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu a vymedzením základných práv a slobôd, ktoré ním mali byť porušené. Ústavný súd môže rozhodnúť len o tom, čoho sa sťažovateľ domáhal v petite svojej ústavnej sťažnosti, a vo vzťahu k tomu subjektu, ktorý označil za porušovateľa svojich práv (čl. 2 ods. 2 ústavy). To platí o to viac, keď je sťažovateľ kvalifikovane právne zastúpený advokátom ako v tomto konkrétnom prípade (m. m. II. ÚS 19/05, III. ÚS 2/05, IV. ÚS 287/2011). Z konštantnej judikatúry ústavného súdu totiž vyplýva, že text uvedený mimo petitu sa pokladá iba za súčasť odôvodnenia ústavnej sťažnosti, ktorou však jej petit nie je možné doplniť (I. ÚS 316/09, I. ÚS 8/2011, II. ÚS 103/08, II. ÚS 154/09, III. ÚS 235/05, IV. ÚS 174/2011).

18. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľa na zrušenie napadnutého uznesenia a vrátenie veci najvyššiemu súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby po rozhodnutí o porušení práv sťažovateľa tomuto návrhu vyhovel (bod 2

výroku nálezu). Najvyšší súd je v ďalšom konaní vo veci viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

V.

Primerané finančné zadost'učinenie

19. Sťažovateľ v petite svojej ústavnej sťažnosti navrhol priznanie primeraného finančného zadost'učinenia vo výške 50 000 eur, čo odôvodnil tým, že bol neprávom odsúdený na 16-ročný trest odňatia slobody za vraždu, ktorú nespáchal. Porušenie jeho práv už nie je možné napraviť, keďže si trest už „odsedel“. Takáto „skrivodlivosť“ je podľa názoru sťažovateľa nepochybne hodná odškodnenia.

20. K návrhu sťažovateľa týkajúceho sa primeraného finančného zadost'učinenia je potrebné uviesť, že na jeho priznanie nemá sťažovateľ právny nárok ani v prípade, ak ústavný súd nálezom vysloví porušenie označených základných práv a slobôd. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen samotné vyslovenie porušenia (IV. ÚS 210/04). V konkrétnych okolnostiach preskúmaného prípadu však ústavný súd z odôvodnenia sťažovateľom uplatneného rozsahu primeraného finančného zadost'učinenia neidentifikoval také kvalitatívne a kvantitatívne argumenty, ktoré by mu vôbec umožňovali tento návrh v rozumných intenciách posúdiť. V neposlednom rade je však potrebné zdôrazniť aj skutočnosť, že prostredníctvom bodu 1 výroku tohto nálezu ústavný súd nekonštatoval hmotnoprávnu nemožnosť vyvedenia trestnej zodpovednosti sťažovateľa za konkrétny trestný čin, ale iba deklaroval určité procesné nedostatky trestného konania, s ktorými sa v jeho ďalšom priebehu bude nevyhnutné náležitým a zákonným spôsobom vysporiadať. V okolnostiach konkrétneho prípadu tak ústavný súd zastáva názor, že už samotné konštatovanie vyslovenia porušenia sťažovateľom označených základných práv, resp. práv je dostatočným prostriedkom jeho nápravy. Či odsúdenie sťažovateľa ostane právoplatné aj po zrušení napadnutého uznesenia najvyššieho súdu a vrátení mu veci na ďalšie konanie, nie je ústavný súd oprávnený v odôvodnení tohto nálezu vopred prezumovať. Bez ohľadu na uvedené však v prípade právoplatného oslobodenia spod obžaloby ostane sťažovateľovi zachovaná možnosť zákonného domáhania sa náhrady škody, resp. nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci v intenciách zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Z týchto dôvodov ústavný súd návrhu sťažovateľa na priznanie primeraného finančného zadost'učinenia nevyhovel.

VI.

Trovy konania

21. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 707,01 eur. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 vyhlášky pri zastupovaní pred ústavným súdom základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2019 je v sume 163,33 eur a hodnota režijného paušálu je v sume 9,80 eur, pričom základná sadzba tarifnej odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2020 je v sume 177 eur a hodnota režijného paušálu v sume 10,62 eur. Sťažovateľovi vznikol

nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2019 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti doručené ústavnému súdu 12. augusta 2019 a doplnenie ústavnej sťažnosti doručené ústavnému súdu 9. decembra 2019). V roku 2020 vznikol sťažovateľovi nárok na náhradu trov konania za jeden úkon právnej služby (podanie repliky k vyjadreniu odporcu z 3. decembra 2020). Pre úplnosť ústavný súd dodáva, že rozhodnutie o náhrade trov konania reflektuje iba tie úkony právnej služby, ktoré boli v konaní pred ústavným súdom uskutočnené prostredníctvom právneho zástupcu sťažovateľa, čo ústavný súd považuje za potrebné uviesť vzhľadom na skutočnosť, že viacero podaní adresoval ústavnému súdu aj sťažovateľ vo svojom vlastnom mene. Rovnako ústavný súd pri výpočte výšky náhrady trov konania sťažovateľa prihliadal iba na tie poskytnuté úkony právnej služby, ktoré explicitne vyplynuli z obsahu spisu, keďže sťažovateľ si v tomto konaní trovy právneho zastúpenia uplatnil, avšak ich konkrétnu výšku nešpecifikoval. V zmysle zásady iura novit curia však ústavný súd za súčasnej znalosti skutočností vyplývajúcich z jeho vlastnej rozhodovacej činnosti priznal sťažovateľovi trovy konania tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

22. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný zaplatiť právnomu zástupcovi sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označenému v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.